

Työelämän tietosuoja

Jesper Eiskonen
asiamies, VT

Määritelmiä

- **Henkilötieto**
Kaikenlaiset TT:n ominaisuuksia tai elinolosuhteita kuvaavat merkinnät. Voi olla kirjallinen, sähköisesti tai muutoin tallennettu tieto, mutta ei yksistään suullinen tieto (ellei perustu rekisteriin).
- **Henkilötietojen käsittely**
Henkilötietojen kerääminen, tallettaminen, järjestäminen, käyttö, siirtäminen, luovuttaminen, säilyttäminen, muuttaminen, yhdistäminen, suojaaminen, poistaminen, tuhoaminen ja muu hlötietoihin kohdistuva toimenpide.
- **Henkilörekisteri**
Manuaalisesti tai atk:n avulla ylläpidetty rekisteri

Laki yksityisyyden suojasta työelämässä voimaan 1.10.2004

- Korvattiin aikaisempi työelämän tietosuoja Laki
- Lakiin lisättiin uusina säännökset;
 - Huumausainetestauksesta
 - Kameravalvonnasta
 - Sähköpostin suojasta
- Tämän erityislain lisäksi työelämää(kin) koskevia yleisiä säännöksiä;
 - Henkilötietolaissa
 - Sähköisen viestinnän tietosuojalaissa

Henkilötietojen käsittelyn yleiset edellytykset

- Tarpeellisuusvaatimus läpi koko lain
 - TA saa käsitellä vain TT:n työsuhteen kannalta välittömästi tarpeellisia tietoja
 - vaihtelee alan ja tehtävien mukaan
 - liityttävä osapuolten oikeuksiin/velvollisuuksiin
 - Ei voida poiketa edes TT:n suostumuksella
 - Sovelletaankin myös työhönotossa
 - Ei tarvitse vastata kaikkiin kysymyksiin

Terveydentilaa koskevien tietojen käsittely

- Arkaluonteisia tietoja
- TA:n käsittelyoikeutta rajattu. Saa käsitellä:
 - Sairausajan palkan tai muun edun suorittamiseksi
 - TT:n poissaolon perustellun syyn selvittämiseksi
 - TT:n halutessa selvitetävän työkykyisyyttä
 - Muualla lainsäädännössä erikseen sallittu
- TT itse toimittaa, tai kirjallinen suostumus
- Ei kuitenkaan mitään tahansa tietoja
- TES/VES määräykset
 - Sairausajan palkanmaksun osalta edullisemmat kuin laki
 - Lääkärintodistus (ainakin > 3 päivää) toimitettava TA:lle
 - SairausvakuutusL:n mukaiset korvaukset TA:lle ajalta jolta palkkaa maksetaan → ei saa ilman lääkärintodistusta
 - Palkkaa ei makseta jos itse aiheutettu tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella
 - Palkkaa joistain hoidoista yms. vaikkei työkyvyttömyyden
- Näistä syistä tulkitaan, että TA:lla oikeus saada diagnoositieto, jotta voi tutkia onko TT oikeutettu sairausajan palkkaan
- TA:n oikeus käsitellä yksityiskohtaisia terveydentilatietoja ei merkitse TT:lle velvollisuutta toimittaa ko. tietoja sisältävää lääkärintodistusta
- Jos ei toimita;
 - Voi menettää sairausajan palkan
 - Voi hakea sair.vak.L:n mukaiset korvaukset itse
 - TA:lla ei oikeutta irtisanoa tai purkaa pelkästään tällä perusteella, kun TT todistaa työkyvyttömyytensä muulla luotettavalla tavalla

Huumausaineiden käyttöä koskevien tietojen käsittely

- Itse testausta ei säännellä
 - Terveystieteiden ammattihenkilöt (omat lait)
- Arkaluonteisia tietoja
 - Saa käsitellä vain nimetyt henkilöt
 - Ko. henkilöillä salassapitovelvollisuus
 - Säilytettävä erillään muista henkilötiedoista
- TT toimittaa todistuksen itse TA:lle
 - Toimittaminen TT:n harkinnassa
- Huumausainetestiä koskeva todistus
 - TA:n osoittaman terveydenhuollon ammattilaisen ja laboratorion antama
 - Ilmenee että TT:lle tehty testi huumausaineL:ssa määritellyn huumausaineen käytön vuoksi
 - Selvitys siitä, onko huumausaineita käytetty mui- hin kuin lääkinnällisiin tarkoituksiin siten, että hä- nen työ- ja toimintakykynsä on heikentynyt
 - ko. arvion perusteella TA voi arvioida käytön merkityksestä työsuhteelle

Huumausainetestiä koskevan todistuksen toimittaminen työhön otettaessa

- TA voi pyytää vain tehtävään valitulta
 - Valinta ehdollisena kunnes valittu toimittaa todistuksen
- TH:lla ei velvollisuutta toimittaa
 - Jos lain edellytykset täyttyvät eikä toimita, saa TA jättää huomioimatta hakuprosessissa
- YT-menettelyssä käsiteltävä
 - Tehtäväkohtaisesti käsiteltävä todistukseen merkittävien tietojen tarpeellisuus
 - voidaanko huumeista johtuva vahingonvaara torjua muutoin
- Laissa säädetty tehtäväperusteiset edellytykset
 - Yleiset seulontatestit eivät mahdollisia
- TA voi pyytää todistusta:
 - Jos TH:n tarkoitus toimia tehtävissä jotka edellyttävät tarkkuutta, luotettavuutta, itsenäistä harkintakykyä tai hyvää reagoitukykyä
 - Tarkoittavat tiukempia edellytyksiä kuin yleinen velvollisuus tehdä työ huolellisesti
- Lisäksi edellytetään, että työtehtävien suorittaminen huumeiden

vaikutuksen alaisena tai niistä riippuvaisena voi;

- 1) Vaarantaa TT:n tai toisen henkeä, terveyttä tai työturvallisuutta
 - 2) Vaarantaa maanpuolustusta
 - 3) Vaarantaa liikenneturvallisuutta
 - 4) Lisätä merkittävien ympäristövahinkojen riskiä
 - 5) vaarantaa työtehtävissä saatujen tietojen suojaa, käytettävyyttä, eheyttä ja laatua ja siten aiheuttaa haittaa tai vahinkoa salassapitosäännösten suojaamille yleisille eduille tai vaarantaa rekisteröityjen yksityisyyden suojaa tai oikeuksia; tai
 - 6) vaarantaa liike- ja ammattisalaisuutta tai aiheuttaa työnantajalle tai tämän asiakkaalle vähäistä suurempaa taloudellista vahinkoa, jos liike- ja ammattisalaisuuden vaarantamista tai taloudellisen riskin syntymistä ei voida muiden keinojen avulla estää
- TA:lla käsittelyoikeus TH:n suostumuksella kun edellytetään erityistä luottamusta
 - 1) Työskentely muualla kuin TA:n valvomissa tiloissa
→ esim. ulkopuolisista riippuvaisen vanhuksen hoitaminen tämän kotona
 - 2) Pysyvästi ja olennaisesti alaikäisten kasvatus, opetus, hoito tai muu huolenpito
→ vain yksin lapsen kanssa työskennellessä
 - 3) työnhakijan on tarkoitus hoitaa sellaisia lääkehuollon tehtäviä, joissa olisi itsenäisesti ja valvomattomasti pääsy huumausaineisiin tai vähäistä suurempaan määrään sellaisia lääkkeitä, joita voidaan käyttää huumaaviin tarkoituksiin.
→ esim. lääkevarastot, apteekki, tulli, poliisi
→ oltava itsenäistä käsittelyä ilman valvontaa
→ vähäistä suurempaa, ei lääkekaappi osastolla
 - Säännöksiä sovelletaan myös, jos tehtävät muuttuvat työsuhteen aikana ja lain edellytykset täyttyvät uusiin tehtäviin
 - Tehtäviä vaihtava TT samassa asemassa kuin TH
 - Vain kerran tehtävien vaihtuessa
 - TT:llä ei velvollisuutta toimittaa
→ jos ei toimita, yleinen työoikeudellinen arvio mahdollisista seuraamuksista / mahd. jatkaa samassa tehtävässä

Huumausainetestistä koskevan todistuksen toimittaminen työsuhteen

aikana

- Ei voida pakottaa toimittamaan todistusta
 - Jos ei toimita, mahdolliset seuraamukset kokonaisharkinnalla
- Voidaan pyytää esittämään, kun;
 - Perusteltua aihetta epäillä työskentelystä huumaantuneena tai että on riippuvuus
 - Testaamisen oltava välttämätöntä työ- tai toimintakunnan määrittelemiseksi
 - Suojeltavana samat intressit kuin työhönotossa
 - kriteerit selvästi ankarampia

Kustannukset todistuksen hankinnasta

- TA maksaa
- Ellei maksa, ei voi vaatia
 - todistuksen puuttumisella ei vaikutuksia
- Laskutus siten, ettei TH/TT joudu maksamaan missään vaiheessa itse
- Ei voida edellyttää, että toimitettaisiin esim. työhakemuksen yhteydessä / liitteenä

Kameravalvonta työpaikoilla

- TA:n oikeus toteuttaa ko. valvontaa tiloissaan;
 - Yleisesti
 - Erityisesti tilanteissa joissa valvonta työpisteissä joissa työntekijöitä
- TT:hin kohdennettu valvonta minimoitava
- Valvonnan oltava mahdollisimman avointa
- Ongelma ei yleisellä paikalla tapahtuva valvonta
- Kameravalvonnassa kysymys
 - jatkuvasti kuvaa välittävällä tai kuvaa tallentavalla teknisellä laitteella kuvaamisesta tai katselemisesta
 - kaikenlaiset laitteet, joilla voidaan tuottaa henkilöstä näköiskuvaa
- ei koske työntekijän kuuntelua teknisellä laitteella (salakuuntelu)
 - vrt. videokameralla kuvaaminen

- saa yleisesti käyttää jos tarkoituksena;
 - TT:den tai muiden turvallisuuden varmistaminen
 - omaisuuden suojaaminen
 - tuotantoprosessien toiminnan valvonta
 - tiettyjen vaaratilanteiden ennalta estäminen
- pääsääntö;
 - ei saa käyttää tietyn työntekijän tai tiettyjen työntekijöiden tarkkailuun työpaikalla
 - ei käymälöissä, pukeutumistiloissa tms.
 - TT:n omassa huoneessa
- Kohdentaminen tiettyyn työpisteeseen;
 - oltava välttämätöntä
 - jos tarkoituksena ehkäistä ilmeistä väkivallan uhkaa
 - poliisi, terveydenhuolto, vartiointi, kauppa
 - avun saaminen todellisissa vaaratilanteissa
 - omaisuusrikosten estämiseksi, kun TT: tehtäviin olennaisena osana merkittävän omaisuuden käsittely (raha, arvopaperit jne.)
 - työntekijän pyyntö
 - TT lähtöisesti + lopetettava vaadittaessa
 - tarkoitus varmistaa TT:n etuja + oikeuksia
- Valvonnan avoimuus
 - Puuttuu yksityisyyteen → mahd. avointa
 - Selvitettävä vähemmän puuttuvat keinot
 - kulunvalvonta, hälyt, suojapleksit jne.
 - Puuttuminen mahdollisimman vähäistä
 - yt-menettelyssä käytävä läpi etukäteen
 - Työntekijöille tiedotetaan valvonnasta
 - yleisesti + erikseen
 - Ilmoitettava näkyvästi valvonnasta ko. tiloissa

TA:lle kuuluvien sähköpostiviestien hakeminen ja avaaminen

- Tavoite:
 - TT:n luottamuksellisten viestien suoja säilyy
 - TA saa tarvittaessa viestinsä → toiminta jatkuu
- Pyrkimys:
 - TT:n luottamukselliset viestit eroteltaisiin
- Sääntelyn tavoite:
 - ohjata käytäntöjä siihen, että viestien avaaminen perustuisi työyhteisöissä TT:n suostumukseen
- TA antaa sähköpostiosoitteen
 - pelkästään tällä perusteella ei voi kajota
- TA omistaa laitteet + liittymät

- pelkästään tällä perusteella ei voi kajota
- viestinnän luottamuksellisuus
- TA voi kieltää yksityisen käytön
 - TT:lle voi tulla viestejä kiellosta huolimatta
 - ei järkevää käytännössä
- Työpaikalla voidaan sopia esim. että sijainen / kollega / sihteeri avaa postin
- Jos ei sovita, säännökset antavat mahdollisuuden avata tietyissä tilanteissa
- Jotta ylipäänsä mahdollista TA:n tarjottava TT:n käyttöön erilaisia mahdollisuuksia
 - näiden avulla ei tarvetta kajota TT:N postiin

TT:lle tarjottavat mahdollisuudet:

- Automaattiset poissaoloviestit sisältöineen
 - edellyttää TA:n suostumusta
 - Poissaolon aikana viestit toiselle henkilölle
 - edellyttää TA:n suostumusta (myös toinen hlö)
- Edellyttävät TT:n toimenpiteitä, TA ei saa itse ilman lupaa tehdä ko. ohjauksia
- Tarjoaminen ei aiheuta velvollisuutta käyttää

TA:lle kuuluvien sähköpostiviestien hakeminen

- Yleinen edellytys hakemiselle/avaamiselle:
 - TA:n välttämätöntä saada tieto hänelle tarkoitettu- tai viestistä
 - toimintaan liittyvien neuvottelujen loppuun saattamiseksi
 - asiakkaiden palvelemiseksi
 - tai toimintojensa turvaamiseksi muutoin
(= tilaukset, reklamaatiot, sopimusneuvottelut jne.)
 - TA:n harkittava tarkoin toimenpiteen välttämättömyyttä eli ehdotonta tarpeellisuutta
- Lisäkritterit:
 - TT hoitaa tehtäviään itsenäisesti
 - Muut eivät hoida / tiedä asiasta
 - TT:n tehtävien tai vireillä olevien asioiden vuoksi on ilmeistä, että viestejä lähetetty TT:lle
 - TT on poissa töistä
 - TT:n suostumusta ei voida saada kohtuullisessa ajassa
 - eikä asian selvittäminen siedä viivytystä
 - Hausta selvitys TT:lle

TA:lle kuuluvien sähköpostiviestien avaaminen

- Jos kaikki kriteerit täytyy + viestin lähettä- jään koetettu olla yhteydessä: saa avata
- pääkäyttäjä + toinen henkilö
- avaamisesta kirjallinen selvitys TT:lle
- ei saa käsitellä laajemmin kuin tarpeen
- salassapitovelvollisuus työsuhteen päätyttyäkin